

WALTER TEGELER

TALLINN — REVAL

Päädagogiline ajakogu.
3. vihk.

KOOLITARVITUS — SCHULBEDARF

PEM 4914-3

K B 35

1826. a. ringutas ta ringatöö „Meine Lebens-
schienensale“ ja „Schwanengesang“ mis ringit
das ta oma elutööd. Ta sari aastal 1827

Brugg's

6 peatükki

Pädagogika aremine 19. aastajal.

19. aastast on teaduse aremine seisundist
väga tähtis. Laksamaa oli ühenemise palavikus
ja ta edusammud tõstsid prusslaste ja teiste
sakslaste enesetunnet. Samal ajal ilmusid näite-
laval ka tähtsad filosoofid: Kant, Fichte, Schelling,
Schleiermacher ja Hegel. Loodusteadus tõusis
juhtivale kohale. Tema edulähtesid raasa
peenirased instutendid, millega seni nägema-
tud loodust vaadelda võis (mikroskoop, teleskoop).

Trinimonna vaimline koritus on laienenud märnse.
Ka majandus elus oli pööre. Teisisid rõõksuga erandolid.
Kasvos kivistis religiaon ja mae-dse teaduse vahel.

Kahva koridus edenis poogsalt igasuguste
broshüüvide ja ajakirjade abil.

Lansa rahvuslase meenoluse pädagoogika
pärast 1806 aastat

Vilhelm von Humboldt.

Temale tehti ühesandens rogu sansonkasvata-
asja ümberreformida. Ta oli esitens natsio-
nalismiga läbi imbunud, sest tema kasvata-
jaks oli Campe olnud. Pärast aga tuli
temale kõikide vooludega kokku puutuda.
Oma õnnelikumadens päevadens pidas ta
neil, mida ta Roomas mööda saatis. Siin
tutvunes ta põhjalikult antiik oludega. Õpetus-
sekttsiooni juhatajana teenis ta 16 kuud.
Selle aja saatis ta palju korola. Ta töötas
välja püüvise rooli meenoluse põhijooned.
Tema ideaaliks oli ihktluskoos teures ulatuses.
Samuti oli temal ka valduvused töökoos
pooli (nõudis rõpüm õpilaste ise tiguust)
Tähtsamad reformid on tal

- 1) Teadusharu deputatsiooni asutamine,
mille esimeheks Schleiermacher oli.
- 2) Üldsekoos plaani välja töötamine,
mille järel algkoos Pestalozzi põhi =

-mõtte järel, aga õpetlaste rool neuphama-
nismi vaimus kontravertitud pidi saama.

Ta romanduris mitu meest Sperteni, et
pärast teurt maad eskujulirude institutiga
il riilvata. Sellins pidiol nad aga Pestal-
lozzi juures õppima. Korraldajaks rantsuti
Königsbergi Pestallozzi õpilane Karl August
Zeller. Berliini ilirool sai riikalikult
varustud, vaata nota sell peole et riigil
naha vähe oli.

Johann Gottlieb Fichte

Heinrich Kammerau's (Lansenis) aastal 1762.
Alghariduse sai ta Pforta vürstide roolis. Pärast
õppis Jenas ja Leipzigis eisu- ja riikiteadust.
Õppimise ajal tuli tal palju puudusega
võidelda, ent omas sell ust emisele tugeva
iseloomu kasvatusel. Pärast õppimist oli ta
usistus mitmes linnas raudõpetajaks. Kõige
tähtsamad riist an temal Zürichis viibi-
mine, kus ta Pestallozzi mõtteil maha tut-
vaks sai ja Königsbergis, kus ta Kanti ga
tutavaks sai. Pestallozzi kasvatus süsteemi
pidas ainsamans tervenemise abinõuks haigle

inimkonnale. Kanti mõjub amas ta vaade,
et ilmalane kasvatus ideaaliks tuleb
moraali tunge väljaarenemist peetaks.

1794.a. sai ta Jena ülikooli professoriks,
kus tal palju austajaid oli. Ta oli asav töö-
otsimistele ärataja. Võigi selle peale vaata-
mata lastes teha Weimari valitus aastal
1799 lakti, sest neile ei meeldinud Fichte
religiooniteooria ja demokraatiline mõtle-
mise viis. Nüüd läks ta Berliini, kus ta,
patriootlikust tunde tõestusel, Saksaa rahva-
sele mitu prantslaste pärast võnet pidi,
alguigi, et prantslaste laurajad teda saaks
kuuldasid. (1807-08). Tema ideaaliks oli
niisugune kasvatus, kus rahva sisemine
jõud saab isetegurusele viigutud. Et riik
kõrgema kultuuri kanolja, siis peab riik
kasvatus riikline olma. Kas oli ta isegi
ülikooli õppeplaani reformi kallal tööd teinud
Ta suri aastal 1804.

Friedrich Schleiermacher

Sündis Breslaus aastal 1768. Õppis esialgu
Niesky pädagogiumis ja Barbis seminaris.

Pärast õppis ta Halle üliõõlis teoloogiat.
Ta oli brava kriitika ja juba varakult
omas temas religioosne kahtlus. 1796. sai ta
Berlini pastori noka. 1804 sai ta Halle üli-
õõli professoriks ja varsti oli ta üliõpilaste
Sonnarits. Ta askas omi kuulajaid vaimustada.
Seal tuli 1806. a. ja Halle üliõõl suluti, mis
aktlasi ka Schleiermacheri viljana teguruse
päivitas. Schleiermacheri kasvatusel ideaaliks
on inimene nii välja arendada, et tema ainu-
olevuseks oleks sarnane selle suure moraali-
terviku, mille pärast ta on. Inimeses ei
tuli mitte ainult tema individuaalsed idus
arendada, vaid teda tuleb ka riigi, kiriku, ja
vaba seltskonna tarvis kasvatada. Kool peab
kasvatama ja õpetama. Schleiermacher suri
aastal 1834.

Edusammud ja teadused rahva kooli alal
Gustav Dinter.

Sündis Bornas (Lepzigi lähedal) aastal 1760.
Õpis Grimma viiristkoolis ja pärast
Lepzigis filosoofiat ja teoloogiat. Pärast
pastorina asutas ta era seminari kooliõpetajate
ettevalmistamiseks. Pärast oli ta 10 aastat
Dresden - Friedrichstadt'i seminari juhataja-
ks. Pärast asutas ta Gördenitz'is ühe kutselise
kooli: kaupmeeste, käsitööliste, ja ametnikkude
tarvis. Metoodi poolest oli ta mees, kes Piilant-
ropistide hulka kuulus. Alghklassides valitses
Pestalozzi vaim, kuna ülemates klassides
Sokratese meetod tarvitusel oli. Dinter, ise
asnas natuke tilist metoodi hästi tarvitada,
ning soovitas sellega head teha järeled.

Vilhelm Harnisch.

Sündis Vicksnackis (Potsdumi lähedal) aastal
1787. Käis Salzwedeli gymnaasiumis ja pärast
Halle ja Frankfurti (Oderi pool) ülikoolis. Kodu-
õpetajaks oles sai ta Pestalozzi ringkonnaga tutvaks
1812. a. reisisid teda Breisgau ülikooli seminari,

kuus tema kolms pedagoogiline teguvus algas. 36

Pedagoogilises teguvus oli ta Pestalozziga täiesti
peri. Väga inimest harmooniliselt välja arenda-
da ja varamult täielise elu reaalsusega tutvun-
neda. Sellepärast toonitas ta, et inimest tuleb
kui kodaniku ja ristlast kasvatada. Õpetamises
nägi ta ainult abinõu vaimlisse ja väljarendam-
ises. Pärast Lantsu vabadeus-õpetust algas
reaktsioon, mille vastu Harnisek agaralt võitles.
Tseärani õpetajale seminaris, kuhu reakttsioon ka
ennast laiendada tahtis. Ta suri aastal 1864.

Friedrich Fröbel.

Sündis aastal 1782 Obweissbach'is. Tahtis esialgu
metsahuvvaks (Förster) saada. Õppis pärast Jena
mitu semestrit loodusteadust. Oli pärast maa-
mõõduametnik ja raamatupidaja. Viimaks
tunetas ta enneses raudteest õpetaja kutse järele. Ta
astus Gruneri uskujalinnakorda. Siin sai ta tutta-
vaks Pestalozzi mõtteidga. Väimustusega rändas
ta aastal 1805 Sperteni Pestalozzi juure. Siin sai
ta väga väimustust. 1808 aastal reisis ta val
kord Sperteni ja tõi enesega ühes val kolm
õpilast. Kõikude aga oli tüli Sperteni asutuses

õpilaste võimul maad võtnud ja selle tõttu
lohnus sealt Fröbel varsti. Pärast täiendas
ta ennast veel Göttingeni ja Berliini ülikoolis.
1813 aastal riskus teda isamaa haigustest vabust
tus kaasa. Ta ei oskanud amale ette kujutada,
kuidas võib üks sõjavõimeline mees lapsi
kasvatada, kui ta oma isamaad ama veri
ja eluga pole kaitsnud. 1817 aastal asutas ta
Kriethau'sse üldise sotsiaalkasvatuse asutuse. Si-
algu oli see rohkem puudulik ja vilets, ent varsti
kasvatas ta ja aastal 1825 oli juba 56 õpilast.
Aastal 1826 ilmus tema töö "Die Menschen-
erziehung", mis pärastpoole veel mitmete
märkustega sai täiendatud. Tema ilmavaate-
järgi oli maailm jahtunud ühest lavast üks-
usest. On üks mäituse riik suur organismis, mille
möötmatu mitmekesvus valitseb. Kõik elu alistub
ühele ja samale seadusele. Ka hing on sellest
algolusest tereritud. Sellepärast on ka pädagoogi-
ka loov tegur. Tal on suured ihuanded. Juba
lapses on rohkem algeid olemas täielikuks inimseks
saada. Kool ainult arendab neid algeid (Anlagen).
Et see alge lapses Jumalast, siis on ta kahtle-

mata pua ja sellepärast peab ta kasvataja
oma kasvantõrku enne arenemise vastu usaldust
üks näitama. Lapse aremine on loomulik
ja selliga täiesti seaduspärane. Väga pungal
teatud lühed enne lakti lõovad, teised hiljem,
- nii ka lapsel avaldavad ühed kalduvused
varem, teised hiljem. Aastal 1837 asutas ta
Blannenburgi ühe tööstus ettevõtte, mis laste
mängu asju pidi valmistama. Alguses töötas
see hästi, ent pärast pool tili talle rahaline kitsi-
kus. Fröbeli mänguabinõud pidiid lapsi vormi
ja kujuliga tutvustama. Esimesed mänguasjad
peavad olema värvilised pallid (Bälle). Teisel-
peavad olema puust rullikesed ja viirfliid
(täringud), mis osa täringutena toimivad.
Need pidiid värvi ja vormi tundma õpetama
ja seela tunnet loovalt arendama. Et oma
idusi läbi viia, sellers võttis ta ette reisusi
ja pidiid 1839 aastast peale Blannenburgis
lastehoolitsejatele ja hoolitajannadele kursusi.
Enne sügavamalt ära tundeks, et kasvatusi
juures naistevahvas suurt osa edendab, tuli to-
atusele, et on vaja "lasteasula" asutada ja

mänguasjad

lasteasul

lastaeadade õpetajannade ette valmistamises
selliseks eri seminar asutada. 1844. aastal
kirjutas ta Pestalozzi eskrüül raamatu
"Mutter und Kosekindern". Lastaeadade
idee leidis esialgu sõbralikku tervet ja
vastuvõtmist! Teine üldine sakseni õpetajate
kongress tunnustas lastaeadade tarvilisena
üldine rahva hariduse asutuseks. Samuti tegid
ka teised õpetajate kogud ja kongressid. 1850
aastal tunnustati sakseni riigi seaduse
projekti järgi lastajad tarvilisena ja loeti
neid õpeasutuste hulka kuuluvaks. Aastal
1851 ilmus nagu väike selgest soovast kuulokas,
milles järgi kogu Preussimaal lasteaiad suluti,
sest nad loetakse ateistlikke ja sotsialistlikke mõtteid
laiali. Küll katsus Fröbel mõista, kult
tagasi võetaks, ent asjata. Ta suri aastal
1852.

Adolf Diesterweg.

Sündis aastal 1790 Siegenis. Õppis Herbornis
ja Tübingenis matemaatikat, filosoofiat
ja ajalugu. Töötas Frankfurtis es-
krüütur Gannars'i nool (1812), pärast

Elberfeldis (1818) Hiljem oli seminaris direktoriks Mörsis ja Berlinis. Siin katsus valgustuse aja jänku ja Pestalozzi pädagogilist vaatepunkt ühendada. Ta oli värske ja elav õpetaja, kes omi õpilasi inna ja alati aeras isetegemisele õhutada. Kui riigjanik, oli ta aus mees, kes alati tõe eest võitles. Omi vastuseid arvustas ta teravalt, ent ei läinud kunagi isiklikuks.

Loomulikkus

1) Tema esimeseks pädagogiliseks põhimõtteks oli loomulikkus (Naturgemässheit).

Liustorvg võtab inimest kui elavat organismi, kes on sündinud kõigi oma algatega (Anlagen) ja raldusestiga, mis ennest väljendada (avaldada) püüavad, ja mida kool täiel määral peab arendama ja õratama.

Üldharidus

2) Igat õpilasel on amapöörane ja rahvusline vrisus. Ta on olnu oma ümbriusel ja aja jögu mõjust. Sella pärast on Liustorvgi teine põhimõtte, et kasvatus olgu kultuurile vastav (kulturgemässheit).

3

Kolmandaks põhimõtteks on arenemise põhimõtte, kus ta nõuab et kõik võimaliselt ja rahalised alged olgu harmooniliselt väljarendatud.

Arenumise eesmärgiks on isetegemus, mis
peab olema tõe, ilusa ja hea tunistuses.
Metaodilistes küsimustes nõudis Diester-
weg et aritmeetikat õpetagu nägelikult
näitelt abilt. Maade teadust algagu kõigepealt
kodumaa tundma õppimisega.

Ta ise kirjutas aastal 1840 raamatu "Lehrbuch der mathematischen
Geographie und populären Himmels-
kunde". Ta ise oli läbi ja läbi religioosne
mees. Kristianus nägi ta kõigist usundist
kõrgemat ja täielikumad religiooni. Ta
pidas usku paremaks abinõuks kurjuse
vastu. Valitsevat kiriku usku ei pidanud
ta mitte kõrgelt kohasena. Väga riidus usku nü
uundorda, et vastuväärimisi ei tulene
teaduse ja usuvastu. Pühalt pidas ta
pühaks ja austamisevääriliseks raamatuks,
mida oma aja valgusel tuleb aru saada.
Usuõpetust pidas ta õpetusmõnaks, ent
see peab sündima konkurentsiga kogu õpetu-
siga.
Nii suguseid vaated usu peale tõi Diesterwegile

ägedaid võitlusi kauda. Talu hoideti ette, et ta riiviku alusmüüri tõmistab. Tema vastu piopagariiti iseri riiviku kantstist.

Tema põlagaagikast panti roogu, poliitilise ja sotsiaals aja kaiguse põhjusena. Ta oli aqaralt rahvavooli õpetajatel kooli muundamiseks ühis virgutatud. Oli metoodilist õpikursusi elule kutsumud.

Kooliõpetaja hakkas juba pead tõstma.

Nõuti 1) üügi kooli 2) kooli suadust 3) üldist rahvakooli 4) simultaan kooli ja 5) rahvakooli õpetaja ja ülikooli haridust. Nõrsti aqa pandi roogu õpetajaskond liigumisele reaktssiooni must käpp peale. Kulati ära õpetajate kaas olnud, samuti kulati ära ka õpetajaid virgutav kooli ringjandus. Diesterroeg summiti vait ohme.

Friöbeli lastajad suluti ja õpetajate seminariid viidi provintssidesse, et nad seal võiksid toveneda aja vaimust. Järgnes terve rida mitmesuguseid ringkirja, millelõis õpetajate kasvata mist seminariides käsitati. Hoideti ette, et õpetajad pole hästi usuliselt kasvatatud j.n.e. Algas võitlus, mille ettotsa Diesterroeg

astus. Olid ja „Nolm preusi regulatiivi“
(1855) otse ebaapälagagilised.

Dusting nägi oma seema sel aastal
1866 rooli vabanemist, sest pikramisi
hakkas ka reaktsoon reageerima.

Herbart ja tema rool.

Herbart sündis 1776.a. õigusteadlase pojana
(Oldenburgis). Õppis esiti ladinakeeli roolis
ja pärast Jünas õigusteadust. Siin puutus
ta mitme tähtsa vaimuranglasega kokku.
Schilling ja Fichte lähenesid Herbartile.

1787.a. läks Herbart Berni kodusõpetajaks.
Seal sai ta Pestalozzi mõtteilmaga lähemalt
tutavaks. Herbartil oli nõu oma kasvanditega
8-10 aastat kasvataja, ent riiklikud segadused,
mida 1798 sünnitasid, hävitasid selle läbi-
võimise võimalusi. Ta sai luba aastal 1800
vabalt. Lähemate aastate jaoksul valmistas
end Herbart oma sõbra Smidti juures
Bremenis akadeemilisele tegurusele ette.
Enam enam ja enam sai päädagaagika
tema uurimise objektiks. 1802.a. leidis

ta Pestalozzi töö „Wie Gott und ihre Kinder
lehrt“ tõsis mõtte ühis ja juba samal
aastal kirjutas ta selle kohta oma kirja-
töö „Pestalozzi Tõde eines ABC der
Anschauung“. Selles töös näitas ta, et
Pestalozzi tõelise (metoodi) tuleb igas kas-
vatuses (mitte ainult rahvaskoolis) tarvitada.

Samal aastal omas ta Göttingeni üli-
koolis filosoofia doktori õpikraadi ning eda-
pidi pühendas ta end ennek ja jälle pädagoogi-
lisele tegevusele.

Aastal 1806 ilmus tema raamat „Allgemeine
Pädagogik aus Zwecke der Erziehung
abgeleitet“.

Sõjaväe tegi selle raamatu teatavasti
Aalis aastal 1807, kui Herbart oma tööd
„Praktische Philosophie“, „Lehrbuch der
Psychologie“ ja „Psychologie als Wis-
senschaft, neu gegründet auf Erfah-
rung, Metaphysik und Mathematik“,
väljandas, saadi temast täielikult aru.

Kõigest suurelast sõjalist koolust oli na
Göttingi ülikoolil hirm sõjast puudutatud

saada. Herbarti naututi aga Königsbergi.
Seeal töötas na ännetu kuningas oma
nõuandjadega Preusimaa ülestisündimise
mõtte kallal. Kuningas pani oma lootused
Herbarti peale, et viimne raski ümber-
reformiks Pestalozzi põhimõtte järel. Süt
omas Herbart kaudu ulatava mõju rask-
asjanduses. Teda valiti teadusliku depu-
tatsiooni liikmeks, Provintsiol raski-
kommissioon audiitoriks ja kuninglikku
ratsionomisjaoni direktoriks

Ta asutas pädagoogilise seminari
õpetajate ette valmistamiseks. See seminar
ei töötanud aga mitte õitseli ja ei täitnud
toma peale pandud kohuseid.

Pärast võitu Napoleoni üle sai Berliin
jälle Preusi kultuuri keskpaigaks, mille
läbi aga Königsberg kõrvaliseks linnaks
jää. See tõi aga na Herbarti filosoofia
edule taristusi. Näiid soovis Herbart jälle,
et tal võimalus olks saalt raskugi tise
ülirooti peale saada, kus rahnen teadus-
line elu reeks.

41

See võimalus uranus temale aastal 1833,
kui teda Göttingeni tagasi rutsuti. Ta
suri aastal 1841.

Herbarti õpetus

Päedagoogina rask paigaks seadis ta kõlblise
karakteri mõiste. Selle pärast rajab ta
oma päedagoogina eetika, misla ta pranti-
lisens filosoofians nimetab ja psühholoogia
peale. Tõuke psühholoogilistele uurimistele
andis talle Fichte.

Herbart järel on kujutluste põhjuseks mud-
testajumused. Et aga teaduse riitsuse tõttu
ainult mõned kujutused teadusesse pääsivad,
sün saavad teised teaduse läve alla surutud,
kus nad jätust ootavad välja pääsemiseks.

(Reprodukttsioon) Kui süs on kujutlused tungid,
mis üks teisega võitluses asuvad ja endid kindlalt
seaduste järel kas taristavad ehk seavad.

Kujutluste sidumine (Assotsiatsioon) peale põhuse
mälu, somati ja ruumilised ja ajalised kujut-
lused kujutluses. Uute kujutluste vastuvõtmine
sünnib vanade samaste kujutlusmasside

läbi (Apperptsioon)

Tundid ja riigid ei ole kunagi iseseisvad.
Nad on ainult muetlikust ruumistusest olengud

Tahtantid (Willensvorgänge) saavad ruumistuse
st vastastikuse surumise läbi ellu rutsutud

Tahtvabadust Kanti mõttes ei tunnista
Herbart mitte. Tuguvad ruumistussmassid
määravad ära meie tegutsemise.

Et aya õpetus läbi on võimalik niisugusel
ruumistussmassi sünnitada, siis
on meil võimalik ka iseloomu ruumistada

Psühholoogia näitab meile ära kasvatus
abimõud, etika (praktiline filosoofia) aga
määrab ära kasvatus sihi. Rõõlusmõistete
juures lüheb ta Kanti amaroost natura
lahku. Viimne „Kategoriline imperatiiv“
vormulist peab ta liiga paljane / tühjane.

Herbardi rõõbluse ideeks on niisugused ideed,
mis ühtmoordi vastuvõetavad on iirsisiruli-
inimusele ehk tavaliselt inimkonnale. Need
ideed on viis:

1) Lisemise vabaduse idee.

See seisab selles, et meie vabalt tahtes

peamistamini rõõblussuhtuse alla. Kuulamine ainult seda huvi, mida rõõblus suhtusega rõõmu rõõla võib viia ja mõistamine tunne seda, mis on vastu rõõblussuhtusele.

2) Täiuse ideo

Kasvab välja rõõblusest tahtu ja tema intensiivsus (Villiersstärre)

3) Heatahtluse ideo

Harmoniline rõõmu rõõla oma ja võõra isiku tahtu vahel.

4) Õigluse ideo

Võib rääki rääki isiku tahtu vahel, kui nad on ühe ja sama asja jaoks sihtitud

5) Tasumise ideo

Märkus Villiersstärre
Herbarti pädagogi-
ka alal.

Herbarti kool

Herbarti koolil märkame kolm voolu.

1) Esimesed Herbarti õpilased (Stoy, Vaitz ja Strümpell) hoidsid oma õpetaja mõtteid rõvasti rinnal.

2) Tema grupp (Ziller, Dröppfeld ja Bün) arendas oma õpetaja mõtteid iseseisvalt selle

süstemi ja olemas oleva praktika vahel
vahetusiotsima.

3) Kolmas grupp, v Sallvirk, Willmann)
läksid oma mõtetega Herbarti amadest
mõnes asjas nõrgemist lahku.

I (1815-1885)

Karl Volkmar Stoy kasutas Herbarti
eti õpetust, süstemi) tugevalt oma reuulas
„päädagogilises seminarias“ ja oma Instituti-
tunhus (Jenos) ka kirjutas ta aastal 1861.
kirjatöö „Enzyklopädie“

Theodor Waitz (1821-1864)

Kirjutas raamatu „Allgemeine Pädagogik“
Selles raamatus piirdub ta tumeleide ja ike-
vilgsest paistvad nohti Herbarti päädagogikas
nõrvaldole.

Ludwig von Strümpell (1812-1899)

Tema arendas Herbarti psühholoogiast em-
piirilisele riilgelelasi. Kirjutas raamatu
„Pädagogische Pathologie“

II

Tuisnon Ziller (1817-1882)

Tema arendas Herbarti pädagogikaga didaktiliselt külge elasi. Oma töös,

"Grundlegung zur Lehre vom erziehenden Unterricht" käsitles ta teoreetiliselt kultuur ajaloolisi astmeid. Praktiliselt tegi ta seda oma pädagogilises seminaris.

Friedrich Wilhelm Dörppfeld (1824-1893)

Oma raamatus, "Der didaktische Materialismus" nõuab ta põhjalult psühholoogiliste seaduste järel korraldada astmeid õpetärgas

Vilhelm Reim

Oli üks tuguvõimast Herbarti süsteemi tugipostidest. Tema ja jälle puudis ta selle süsteemi randa jõuda näidata. Ta sündis

Eisenach'is aastal 1847. Õppis Jena, Hildbergis ja Leipzigis asutustes.

Stoy, Ziller ja Dörppfeld tutvustasid teda Herbarti pädagogikaga. Pärast vanast pädagogilisest tuguvõimast Veimaris ja Eisenachis seminarides otsustati teha Jena

ülirõõli, kus ta aiumine korrapärane
päedagoogina professorina töötas. Sarsa-
maal oli. Hilis Sarsa, Austria, ja
Schweitsi õpetajaid on tema jälge us istu-
nuol ja temalt kaselõrre juhatusi saanud.

Tema tähtsamat tööd on:

"Enzyklopädie der Pädagogik" ja
"Pädagogik in systematischer Darstellung"
Käga Herbartil, mis oli ka Peimil nii-
sugune raade, et etika määrab ära kasvatu-
eismärgi. Samuti oli ta ka sellega päris,
et psühholoogia kasvatuses juures tunnetajä-
ks on. Ta oli arvamises, et kasvatus on
su, mis rikastab ja tub sisuliselt mitme
rühgsemans kasvandliku rühjatlust ilma.
Rühjatlused aga moodustavad vaimu elu
rõõpost. Mõttetingi rühjandamist peab ta
aga kasvatusel ohelisemaks, asans, sest mõte-
lust tervivad tundmused, tundmused-
põhi mõtted ja tiguused.

Haridusabinõurs peab ta Didaktikot
(õpetamist) ja Helektikot (juhataamist)
Didaktika mõjut atsekokuselt õpetamine

Käsi, kuna kodugutimise vaimuselt kasvand-
rude peale mõjub. Õpetamisel see oleks
ära õpeplaanist. Ainuliselt peab ta enesest
ainult seda sisaldama, mis õpilase sidumise
arengumisele ja rahvusele kultuurile tähtis.
Normaalset suhtes on õpetamine lapse vaim-
lise arengumise suutud. Kõrgemate alal peab
ta tähtsaks rohm astet:

fantasias üldalal, mäla üldalal ja
mõtlemise üldalal. Samuti on ka takti-
alal rohm astet: autoritaarne, hügaalne ja
moraalne. Kontsentruulist aine käsitus ei pea
ta soovitatavaks (ei luba sugugi). Isiklik
muvi nõuab, et õpetaja oleks ajaloolis-
geneetiline. Õpeplaan peab nii korraldus-
olema et kasvandikud saaksid praeguse
ajaliku sissejuhatusse ja juhtnöörid kultuuri
töös rohm töötamises. Sellepärast tuleb
humanistlikke ja realistlikke aineid käsitada.
Usuõpetust tuleb roolides õpetada, et see
ei tohi olla dogmaatiline, vaid moodse
kultuuriga rohmurootas olema.
Õpetus peab olema üldharidusline ja

kutsehariduskirj. Pein nõuab kõigi õpilaste jaoks 6^a aastast algkursust.

Seitsmendast aastast algab erinemine elurutsete järgi.

Keskmine kutseharidlaste klass saab oma hariduse realkoolis ja pärast tehnikumis, kunstikoolis jne. Ülemine kutseharidlaste klass saab oma hariduse gümnaasiumis jms. ja pärast ülikoolis.

Peini filosoofiliste põhimõtete kallal ripuvad paljud ja see on ka mõnest riigist õigustud. Tema psühholoogia on ühekülgne, samuti pole tema põhimõtted võrreldaval määral ühtlased.

III

Ernst von Salzwirk

Sündis aastal 1839. Õppis Berliinis ja Tübingenis rehteadust, ajalugu ja filosoofiat. Oli türgi kooli gümnaasiumis, kõrgema Bürgerschule rektor ja Blazheismi pädagoogiumi direktoriks. 1893.a. kutsuti teda Karlsruhe Hochschule peale pädagoogiika lektoriks 1914.a. astus ta ametist ära. Tähtsamaks

45

kirjatoimiston on tal. "Schule des Willens als Grund-
lage der gesamten Erziehung" (1915)

"Didaktischen Normalformen" (1902)

Kasvatuse tuumaks peab ta tähtsujundamine
(Willensbildung). Tema ei pea vajalust päämisi-
ks mõjuvaks tingimatu juures, nagu seda Herbart
rinnitas, vaid päämises mõjuvaks peab ta
tähtmust (Willk) kogu kasvatuse an tema järel
tähtminee pool. Tähtmus an ama ehk poolst
taotlusline ehk. Tga tähtsuse (Willens-
vorgang) juures mõjuvad tunnus ja vajadus
nõrased.

Sallwürm rahulik, kas Herbart-Willeri formaal-
meetod, mis mõtteingivastamise tarvi-
sust, õpetust tähtmust küllalt arvel võtavad.

Otto Willmann

Tema tähtsam kirja töö

"Didaktik als Bildungslehre nach ihren
Beziehungen zur Sozialforschung und zur
Geschichte der Bildung dargestellt" on võrdle-
mise tema ehk hilisem viisi. Oma noores-
põlvkonnas oli ta Herbart-Willeri pedagoogika

poolhoidja. Andmine ja riskaja filosoofi
uurides, muutis tema ilma vaade.

[Tema pädagogik iseloomuliseks näljeks
on sotsiaalne karakter. Tõmmene on kogu
poolist seltanondalingsolus ja seltipärast tuleb
kõla ka seltukopaselt kasvataja.

[Discipliin, mis õpetusega tegemist teeb
nimetas Willmann elidaktikaks

Discipliin, mis kasvatusesega tegemist teeb,
nimetas ta pädagogikaks.

Willmann ei hoida kasvatuses, õpetust
mitu rõõvade, ent ta võtab temalt selt peatähtsuse ära, mida Herbert talh andis.

Individuaal pädagogika.

[Tahtsamaks tööks individuaal pädagogi-
ka alal on Ellen Key raamat, „Das Jahr-
hundert des Kindes! Abielu siht peab olema
ilusaad, andekinnaid lapsi saavutada. Selt-
pärast ii tohi lubada vaimliselt selt
rehaliselt paiguid inimesi abiellu astuda.

Erüti tuleb tähtsapanu emade selt hoolitse-
mise peale panna. Tiin loeb ta terve rea
rõõndmisi ülesse mida seltusandlisesel tuleb

tuleks ellu viia (omaish, nurganaiste ja laste nohta)

Tõsisemaks noorsoo kasvatus nohaks peab ta ikka jääma roõga. Lasteväestuse häda abinõu, samuti ka väikeste laste nohtid.

Ainult roõdune roõl arendab lapse individuaalsust täiel määral, kuna seltskondline roõl ellu keeg arvatus oma korraga, metoodiga ja süstemaatilise distipliiniga lapse individuaalsustid surmab, tema isetegavust ja uurimisvõimet nõrgendab.

Elu nõuab kõige peult tõsisust, vabu ja tuguvaid iseloomu, seltpärast peab kasvatus nii palgi, kui võimalik selle eest hooldama, et lapse arenemisel nendel aladel takistusi ei saaks tehtud. Seni on meil ikka värvitud, isiklikur ilmuta, sõnakumelike lapse parematere õpilastere peetud, ent see ei ole pädagogiline.

Laps peab oma terves egoismis täieks ja tuguvaks isikuks rüpsema. Nii peame kõin tegema, et temas alvaid algid (Andegun) suurendaga ja nende arenemisele kaasa aitama. Õpetaja peab alme inime, kes kontaktis kultuuri ja ajavõimuga

Lapsus tuleb meil usaldada pead. Küll
peab laps sõnakuulelikult õppima, et
löögid ei aita siin midagi. Need närvistavad
ainult häbitunnet ja tekitavad sageli muh-
viseidust ja rütmimärgamise hirmu. Kasvataja,
kes oma õpilast lööb, on muusikuri sama-
ne, kes oma instrumenti rütmitega häälle
seab. Ka maanitsused ei rölba kasvatus abi-
nõurs. Tõsiseks kasvatusabinõurs tuleb
pidada loomulikku varistust.

Sporti ja võimlemist peab ta heaks
varastusabinõurs. Õpetust roolis peab ta
liig killustaturs. Kusagil ei näe meie siivere-
mist töösse, kusagil ei ole ühtlust. Ta
nõuab varelat kontsentratsiooni. Korraga
luba ta ainult kahte peämist ainet õppita.
Kuldust topib ainult ühte korraga õppita.

Nii sugused vaated Ellen Key' l on tingit-
tuna kasvatuses.

Ta ei kasvas maal, noorus eas õppis ta
ise palja, rohus mõitses ta palja vabadust.
Juba noorult on tal rooli talu vastik.
Juba noorult oli tal valdurus päädagaogika

47

poole. Ta õpetas oma isa mõisa lapsi, saatis
neile raamatukogu ja lõpuks asutas ta ühe
kooli, ning oli natuke kooli tegelane.

Sotsiaalpedagoogika

Sotsiaalpedagoogika edustajaks on Paul
Natorp. Tema on sellel alal mitu ringi-
tööd avaldanud. Tähtsam töö on „Sotsiaal-
pedagoogik, Theorie der Willenserziehung
auf der Grundlage der Gemeinschaft“

Natorpi vaade järle saab inimese in-
imeseks ainult inimeskonna kaudu. Üksik in-
imene on ainult abstraktsioon, nagu aatom
füüsikas. Kasvatus väljaspool seltskonda
on juure sellepärast mõttetu, et iga ehtsa
kasvatuse sisse on üldne hea käe väär.

Moraal on üldseisuse, sellepärast peavad
olima alused hästi selgitatud olima. Natorpi
võrused on sarnased Plato omadega. Ta

loeb ühe neli võrusest 1) Tõelisus 2) Väpatus
3) Puhtus ja mõõdukus ja 4) Õiglus.

Kiitab seltskonnale õpetada ja sellise
kogu seltskonna tehtmust kasvatada

Parimane alghariduse (kasvatuse) vahend peab to nodut. Koie lastevaiaden hoida asi. Pärastine kasvatus algu noolis, kus juures vähemalt kuueaastane algsool tarvilik.

Koie kasvandikud peavad endid tundma vabastuna ja isesisvatena, kus juures muidugi ka vastustustunne tuleb arve võtta.

Õpetaja autoriteet peab põhjendama ainult tema isiku iluoleku peale.

Isiku päedagoogia.

Tagasihvaatates individuaal- ja sotsiaalpäedagoogika sihtide peale näeme, et need on tähtsad väärtus, ent nad on ühe külgsu.

See elu pöörleb vahel paoluse ümber: ümber omapärase ja ümber üldise. Sellepärast peab meid mõlemaid külgi arve võtma. Siis saame vabastada ka midagi vahelise individuaal ja sotsiaal päedagoogika vahel.

Sa vahel pealme on isiku mõiste. See on põhjalikult käsitletud Slago Gaudix annas raamatus

„Die Schule im Dienste der vorstehenden
Persönlichkeit (1917)

Isiku all mõistab ta „ideaalseid mina”
Isiku idee viib meid tsentrifugaalselt
meie sisemisse olemisse ja see tõstab meid
tsentrifugaalselt ühis. Ta sünnib meid ühest
rühjust minuskosmilise individuumiga, tõvest
rühjust makrokosmilise mitmekülgsel elu-
alaga tegemist tegema, ning selle läbi mõlmi
ilma vahet sidumeid looma.

Individuaalsusel on tendents massi
lahutada, sotsialismil- masside sisseaniline
kultuur. Mõlemad on aga üksikult ühevõlged.
Kool on bioloogiline elamisring, mis
peab olema oma kasvatusena isiku tunis-
tus. Eeskujulikkus peavad siin olema
õpetajad ja kasvatajad oma väljajungid
isikuga.

Gaandig arvat, et usiõpetuse väljastõrjumise-
ks koolist oleks isiku vägistamine, sest see
jätab nõrval tähtsa elu ala.

Ühenaamiliselt vartirohelt on kool jõuring,
mille ühisandeks on oma kasvandikkuse

mitmesuguseid jõude äratada, mis veel varj-
tus oaks ja neid otstarbekohaselt rajunda-
da. Jäädigi arvab, et olins tarviline
õpetajaid ja isegi õpetajaani isikukohaselt
seada.

Prague'i aja kasvatus probleemid
Olguigi et masina turnika aja järgul
kultuur väliselt tõusis, sisemiselt aga oli
sellel raud egoistlik - vähehinnaline, kes
riiklisi huvi sugugi ei austanud.

Herbart - Hilari pool oli tunnustatud
tarvilikuks karakteri rajundada, ent oli
aja väime eksitus, et kõlbis mitmevõimilise
eesmärgi õpetuse läbi loodeti rästi seada.

I

Reigikodaniku kasvatuse probleem

Absolutismi ajajärgul oli küllalt, kui valitsejad ei võtnud eile reigikodaniku kasvatuse said. Demokraatiame aeg aga nõuab seda võigilt kodanikukselt.

Tähtsamad selle voolu esustajad on Friedrich Wilhelm Faeister, kes kirjutas raamatu „Staatsbürgerliche Erziehung“ ja Georg Kerschensteiner. Tema töö on „Der Begriff der staatsbürgerlichen Erziehung“. Nõmme arvas, et kodaniku kasvatuse õpetamine, nii kasulik ka, on, ei kasvatata kodanikuks, vaid reigikodanikuks. Nõu arvasid, et kodanikuks kasvatamine on iseloomu kasvatamine. Selle paanema abi nõu on Kerschensteineri arvates töö üheskoos kodis. See peab õpilasi vabatahtliselt õpetama oma võimude seltanonnale kasutada andma.

Kvantiliselt on seda Amerikas selle läbi puudust rätte saada, et õpilastele anda valitust

on antud (amaraoktunime jne). Päägitakse
et selle läbi häid tagu järgu on saavutatud.

II

Töökooli probleem.

Töökooli mõtteid liianu juht. Pestalozzi
Fröbeli ja mõnede Herbarti järgijate
juures, ent need mõtted ei leidnud teos-
tamist. Alles pärast poolt tinnis käsi-
mus, kuidas saada käsistööd tähta. Sellen
soovitati käsitöö õpetamist koolides sisse
seada. Esialgu oli see ainult lihtne töö
asuse õpetus. Pärast poolt ilmusid aga
koolimehed, kes seada kuans abinõuks õpila-
ste rahalise arenemise mõttis, samuti ka mitme-
suguste vabuste arendamine abinõuks pidas.

Tahtsimeks edustajaks sellalal an
Georg Kerschensteiner, kelle raamat
„Begriff der Arbeitersehkule“ 1912.a. ilmus
Tema järel mõjub töökool õpilase
istitugevise läbi tema karakteri peale kassa-
ta vält. Kõiki taadusi, nagu füüsilist, vaimi-
at jne. tuleb läbivatavilistelt õpetada.

Peaasmees ei ole mitte töö õpetamine,
vaid õpilaste vaimiliselt väljarendamine.

Vilhelm Laef „teguruskool“ (tatschule)
Laef läheb oma kooliga Karschensteineri
selle läbi lahku, et ta mitte täiesti töö
peale eile ei lähe, vaid igasugust õpetust
tõhke kujundamise mõttes tegurusega tahab rind
lustada. (rindlamars teha)

Maade-eaduse õpetamise juures kaardide
jaonistamisega, olüogrammidega valmis-
tamisega jne. Samuti ka tihedalt ainetes.
III

Kunstikasvatuse probleem.

Lõppeline eelu ja teistuse tõus oleb
elu kunstilised küljed täiesti rõõvale muut-
nud. Oli kuristatav teinunud moodse rulltuuri
ja antiikne ilmus, kui kunst rõivis eluakad
oli amma alla võtnud, rahel.

Teknis tarvitas seda kirjeldurida. Sel
alal on laialdane kirjandus. Nimite-
me siin tähtsamad:

Lambekn'i raamat

"Rembrandt als Erzieher"

Konrad Lang "Die künstlerische
Erziehung der deutschen Jungen"
Kunst- und Pädagogische Zeitschrift

Dresden 1901 Wien 1903 ja
Hamburg 1905

Kunst- und Pädagogische Zeitschrift an nõiide
elavalisi ama alla võtta. Ta tahab kogu
tunde ilma ja fantaasia ama mõõdi alla
võtta. Operatiivluse asemel ~~subjektivist~~
asendada jne.

Ka ei peaks tal majandusline tähtsuse siht.
Et võiselda tööstuslase teiste rahvaste,
siis on vaja, et tööstus oleks kunstiga läbi
imbumine.

Kunstil on ka rahvusline ja sotsiaalne as-
märk. Ükski rahvas ei tõuse nõrga kultu-
rismi, kui kunst tema liikmetele võõras
ja lõpuks on kunst võõras ja religiooni
õde.

Experimentaalne psühholoogia ja experimentaalne pädagogika.

Herbart oli psühholoogia matemaatilisele alusele vaatamata seadla, ent oli metafüüsika-
valt alused laenanud. Herberti arvates an-
ruijat lured midagi, icaalsed, sealjuures oli
ta aga tundmuste, affektide ja piirvete
peale mõnne panemise. Mõnne psühholoogia
aga vaatab ruijutluse peale nagu tennete,
affektide ja tahtvustide peale, mis alalises
voolamises an ja nagu pilvete edasi ründe-
vad. Siiski an Herberti tunus sell alal
küllalt tähtis, sest praeguse psühholoogia
isa Fechner ütles ise, et tema just
Herbartilt an tõure saanud täpsete
psühholoogiliste mõtuste uurimises.

Wundti psühholoogia (1832-1920)

Õppis Tübingis ja Heidelbergis arst-
teadest. Oli pärast Heidelbergis eradotseentiks
füsioloogia õpetoolil. Pärast oli Leipzigis

professoriks. Asutas lensperimontaal psüh-
loogia instituudi. 1917 aastal lõpetas
ta oma 42 aastase akadeemilise tegevuse.

Vandliti uurimise meetod an empiriiki-
ne. Tema raamat pinget kui looduslikult
fenoomeni ja õpetust hingest saab ta
loodusteaduslikeks õpetusteks. Tema õpe-
tus jätkab si teinetei psühholoogia mitte
oberstidega, vaid protsessidega.

"Die Seele ist nichts als" der stetige
Zusammenhang des psychischen
Geschehens"

eksperimentaalne psühholoogia.

Tähtsamat tegevust eksperimentaalne
psühholoogia alal alid

V. Lay ja Ernst Neumann

V. Lay oli seminari õpetaja. Tema kirjutas
an järgmised raamatud.

(1896) Führer durch den Rechenunterricht

"Führer durch den Rechenunterricht
der Unterstufe" 1898.

"Experimentelle Didaktik" (1902)

Ernst Meumann elas 53 aastat vanana
(suri aastal 1915). Jättes pooleli oma eelnevat
akadeemilist tegevust. Tema tähtsam töö
experimentaalse pedagoogika alal on.

Vorlesungen zur Einführung in die experi- mentelle Pädagogik und ihre psychologi- schen Grundlagen

Selles töös on käsitletud üldjalalt faktilise
meetodiga, mis on seotud eksperimen-
taalse pedagoogika alal võrre võrdhuu-
moadel peaarvamine aasta jooksul.

Finis